

2. Eiusdem in die Ascensionis. *Hodierna die, elevatis sursum cordibus, immensas gratiarum actiones tibi Jesu bone referimus, etc.*

3. Sermo ad populum. *Quem vultis vobis dimittam, Barrabam, an Jesum qui dicitur Christus? Verba ista, fratres charissimi, frequenter audistis, etc.*

4. In Ascensione Domini. *Data est mihi omnis potestas in caelo et in terra. Magno et inestimabili gaudio mens tua homo quicumque, etc.*

5. In Rogationibus, *Amen, amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis, etc.*

6. In Ascensione Domini. *Humiliate vos ad benedictionem. Obsecro vos, fratres charissimi, obsecro vos, filii Dei, etc.*

7. Sermo in hebdomada pœnosa. *Foderunt manus meas et pedes meos, dinumeraverunt omnia ossa mea. Septimana præsens, fratres charissimi, ex re nomen habens, vocatur laboriosa: vel ut vulgo loquar, a pœna verbo rustico nominatur pœnosa, etc.*

8. De Epiphania. *Domino et fratri 6 frater Odo. Sermonem quem Dominus abbas in die sancto Epiphaniæ in nostro capitulo fecit, etc.* Idem sermo de Epiphania, codice 648 ejusdem bibliothecæ, cum aliis duobus sermonibus magistri Petri Comestoris in *Annuntiatione beatæ Mariæ Virginis et in Assumptione ejusdem*, et aliis duobus Mauricii, canonici Sancti Victoris, quorum unus in *solemnitate Sancti Victoris, alter de communi argumento*. Incipit autem sermo de Epiphania, *Et ecce stella quam viderant, etc.*, usque gaudio magno valde. *Solemnitas præsens diei tribus miraculis decoratur, et a fidelibus totius orbis devote celebratur, etc.*

Hic Odo cum Hugone Sancti Germani abbate, et Herneo abbate S. Victoris, anno 1165 Philippum, Augustum de fonte baptismi suscepit: qui ritus una cum tribus illis abbatibus, in quodam vase lapideo, quod apud Vincenarum canonicos asservatur, insculptus visitur. Plenus dierum anno 1166 mortuus est, et apud Sanctam Victorem sepultus, a quo nominis corpore unquam abfuerat, relictis apud Sanctam Genovesam multis virtutum ac pietatis suæ alumnis, inter quos fuit sanctus ille Guillelmus, cujus Acta apud Surium exstant. Odonis vero epitaphium sic se habet in eodem Victorino cœnobio.

Martyris Odo prior prius, et post Virginis abbas,

Martyrium didicit virginitate sequi.

A Victore rogas certaminis, a Genovesa

Lilia promeruit, plena pudoris habens.

Intulit hos flores paradiso, tempore florum,

A puero senior, in sene virgo puer.

Milis cum Moyse, cum Nathanaele fidelis,

Cum Samuele sacer, cum Simeone timens.

Ne pereas, per eum te Parisius paradiso

Orba parente para, non peritura parem.

Agunt de Odone Sanctæ Genovesæ Parisiensis abbate, *Gallia Christiana* fratrum Sammarthanorum tomo IV, pag. 470. *Sæculum IV Universitatis Parisiensis*, in Catalogo, pag. 756, et omnes qui de antiquitatibus urbis Parisiensis scripserunt.

ODONIS EPISTOLÆ.

DE OBSERVANTIA CANONICÆ PROFESSIONIS RECTE PRÆSTANDA.

(Ex domini Lucæ d'ACHERY *Spicilegio*, edit. nov. tom. III, p. 529.)

EPISTOLA PRIMA.

Fratri R. Frater Odo Canonicæ professionis votum persolvere.

De regulari observantia Canonicorum Regg. —

Ut tibi scriberem, frater charissime, plus me coegit otium quam aliquod certum negotium; plus fraternæ dilectionis fiducia, quam aliqua litterarum scientia: sed quia verba mea qualiacunque sint puto tibi placere, idcirco malui aliquid scribere, quam silere. Precor itaque quatenus otiosi verba non otiose perpendas, et quidquid insipienter dixero, sapienter ut corrigatur attendas.

Quid votis promissum. — In professione igitur nostra quam fecimus, tria, sicut bene nosti, promissimus, castitatem, communionem, obedientiam. Si verba ista superficialitatenus tantum attendimus, mox quasi de professione observata ineffabiliter, sed tamen pueriliter exultamus. Dicit enim forsitan aliquis: Professionem quam Deo inspirante

A promisi, usque huc ipso adjuvante servavi; castitatem quippe corporis teneo; nihil habendo proprium communiter vivo, faciendo quod mihi præcipitur, obedientiam servo. Ecce si ita est, ut dicit, bene utcumque se habet, sed tamen qui hoc dicit securus esse non debet: si enim professionis verba diligentius attendamus, et quod intus latet paulo subtilius inquiramus, videbimus plane necdum non forsitan inchoasse, quod inaniter putabamus nos perfecisse.

Duplex castitas. Mens casta quæ. — Sed quia castitatem prius promissimus, prius utrum bene servata fuerit videamus. Scriptura quippe sacra duplicem asserit esse castitatem, carnis videlicet integritatem et animi puritatem. Quæro igitur quæ sit pejor corruptio, mentis an corporis? Sed hujus quæstionis sapienter patet solutio, si eum vera combatatur discretio. Mentis quippe corruptio tanto est longe deterior, quanto natura ejus incomparabiliter melior. Quæ sit autem carnis integritas, est omni-

bus fere notum; sed quæ sit mentis puritas, multis, quod pejus est, ignotum. Sed quantum mihi videtur, illa mens castissima comprobatur, quæ cum sit inter omnia, Deum super omnia diligit, et pro ejus amore nulli peccato vel saltem in cogitatione consentit. Quoties enim peccato alicui quantumlibet minimo consentimus, quoties aliquid præter Deum diligimus, toties castitatem nostræ mentis corrumpimus, quia Creatorem sponsum animæ relinquentes, et creaturæ nos per illicitum amorem conjungentes, quodammodo spiritualiter fornicamur. Plus aliquid dicam. Quoties de transitoriis rebus otiose et inutiliter cogitamus, toties puritatem animi in conspectu Domini violamus. Hoc quod dico senserunt esse verissimum qui dixerunt, fornicationem esse momentaneam a Christi contemplatione recessum. Perfecti etenim viri internæ dulcedini tanto dilectionis ardore per contemplationem inhærent, ut cum per desidiam, seu per negligentiam, vel moticum ab ea recesserunt, fornicasse se judicent. Hanc David fornicationem devitans, hanc castitatem desiderans, aiebat: *Perdidisti omnes qui fornicantur abs te. Mihi autem adhærere Deo bonum est (Psal. LXXII, 27)*. Sed hujusmodi castitatem tenere fragilitati nostræ est valde difficile, et pene impossibile. Ut enim de corpore taceam, quis gloriabitur castum se habere cor? Atque ideo forsitan dicis, hanc castitatem nemo promissit, nemo servavit. Quis enim auferet promittere, quod sciret se servare non posse? Quis unquam hanc tenuit castitatem, ut nulli prorsus peccato aliquatenus consentiret, aut per contemplationem Deo jugiter inhæreret?

Castitatis descriptio. — Hac igitur questione, infirmitate nostra compulsi, quamvis superiora nos dixisse non pigeat, talem in sequenti castitatem describimus, quam per Dei gratiam et habere possumus et debemus. Dicamus itaque castitatem esse illam carnis integritatem, quæ vel in virginibus nunquam corrumpitur, vel in jam corruptis per confessionem et pœnitentiam reparatur, et religionis amore de cætero jugiter conservatur. Adjungamus etiam si placet illam animi puritatem, de cujus corruptione sic in Evangelio legitur: *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, mœchatus est eam in corde suo (Matth. v, 28)*. Hujusmodi castitatem nullus nostrum, ut puto, negabit se esse professum, id est, ut nec per carnem fornicationis expleat actum, nec in corde habeat fornicationis consensum. Si igitur superiorem castitatem tenere non possumus, ut nihil peccato quamvis minimo consentiamus, hanc saltem ultimam teneamus, ut nec immunda violatio corrumpat carnem, nec illicita fornicandi concupiscentia per consensum polluat mentem. Hæc de castitate.

Quæ vera paupertas religiosa et communio. — Dicamus de communione: Sicut superius diximus, quia nihil exterius proprium se videt habere, ideo communionem se perfecte putat tenere. Attendit

A forsitan quod proprium non habet panem, quod non habet propriam vestem, et non attendit quod habet propriam voluntatem. Attendit se habere communem cum cæteris mansionem, et non attendit se non habere cum cæteris communem dilectionem. Qui sic attendit cæcus est, foris est. Redeat intus, aperiat oculos cordis, et attendat veritatem internæ communionis. Illa quippe communio vera et sancta esse putatur, de qua in apostolorum Actibus legitur: *Erat illorum cor unum et anima una (Act. iv, 31)*. Plus valet inter multos cor unum, quam commune cellarium: plus anima una, quam communis mensa. Quid vero prodest in cibo et potu aliis esse conjunctum, et per propriam voluntatem ab aliis esse disjunctum? Parum prodest communio facultatum, ubi fuerit discisso voluntatum. Amplius, si uni placet sobrietas, alteri ebrietas; uni silentium, alteri multiloquium; uni fraterna concordia, alteri fraterna discordia; quomodo, rogo, potest esse valens exterior rerum communio, ubi fuerit tam nefanda et detestanda morum disjunctio? Non ergo propter unius domus habitationem, vel unius mensæ participationem, vel, quod majus est, propter unam Dominici corporis et sanguinis perceptionem, putet se implere aliquis communionis professionem, qui sibi aut propriam retinet voluntatem, aut per malos mores fraternam dividit unitatem. Hæc de communione.

Obedientia quando vera. — Nunc de obedientia pauca dicamus. Magna est certe virtus obedientia, et subjectis omnibus necessaria. Sed quid est aliud obedire, nisi omni terreno timore et amore postposito, pro solo Dei amore quæ sibi jubentur implere? Sed sunt nonnulli qui idcirco obedientiam exhibent, quia prælati eorum nihil eis nisi quod est prosperum jubent, at si eis aliquid asperum, et quod eos gravet, imponitur, continuo eorum obedientia utrum vera fuerit demonstratur: et hi tales recte lilio comparantur, quod dum non tangitur, suavissimum reddit odorem; cum vero premitur, pessimum emittit fœtorem. Sciendum vero est, quod injunctæ nobis obedientiæ debemus aliquando voluntatem nostram adjungere, aliquando autem ab eadem penitus remove. Cum enim abbas meus mihi præcipit jejunare, silentium tenere, pro offensis meis correptionem accipere, vel aliquod opus, quamvis sit vilissimum facere, obedientiam talem debeo gaudens et cum læta voluntate suscipere. At si mihi præcipit lautiores cibos pro aliqua causa comedere, pro diversis negotiis huc illucque frequenter discurrere, villarum procuraciones suscipere, et cætera quæ carni placent, et quæ prospera sunt, agere, hujusmodi obedientiam non debeo quidem arroganter quasi pro religione respicere, sed delectationem propriæ voluntatis non debeo in illa aliquatenus quærere. Itaque in obedientia exhibenda, ista est discretio retinenda, ut scilicet si obedientia gravis vel etiam vilis injungitur, hanc bonæ voluntatis discretio vel devotio comitetur. Si

autem suavis et quæ carni placet, imponitur, max ab ea propriæ voluntatis cupiditas repellatur. Quicumque enim semel pro amore Dei sæculi blandimenta et impedimenta reliquerit, peccat procul dubio si adhuc quandoque ex propria voluntate redierit.

Quod si aliquis contendat professionem nostram simpliciter et secundum quod verba sonant, intelligi oportere, melius volo ejus intellectui humiliter et pacifice cedere, quam superbe et contentiose resistere. Ego enim quando fragilitatem et imperfectionem meam respicio, etiam illum qui eam simpliciter et humiliter servat, magnum apud me judico. Sed tamen melius mihi videtur, quasi de non servata prudenter esse suspectum, quam de servata imprudenter esse securum.

Sed hæc hactenus. Ecce, mi frater, quia eram aliquantulum, imo nimium otiosus, longe protrahendo epistolam factus sum in loquendo verbosus. Sic vitium de vitio nascitur, sic de mala radice malus surculus propagatur. Ecce enim quia sectabar otium, incurri multiloquium, in quo secundum Salomonem non puto me effugisse peccatum. Sed quia jam insinuavi quod volui, verborum terminum posui. Vale, et ora pro me, gratia tecum. Fratres nostros ex toto corde saluto, et ut se invicem diligant, nihil per contentionem agant, id ipsum sapiant, extraneos advenientes cum caritate suscipiant, supplex deprecor et exoro.

EPISTOLA II.

Fratrī N. Frater Odo felicitatem et felicitatis perpetuitatem.

Fratrem consolatur, adhortaturque ut in monasterio permaneat. — Cum adhuc, charissime frater, in Apponi-Villa maneres, voluntatem tuam mihi insinuasti, et ut dominum abbatem pro reditu tuo rogarem, per internuntium monuisti: velles vero si fieri posset, nobiscum libenter manere, velles, fratres, quos amas, videre, velles eorum dulci colloquio interesse: Dulce esset tibi eorum consortium, dulce colloquium, dulce solatium. Non miror ista; sunt enim, ut verum fatear, fratres nostri ad societatem amabiles, ad imitandum utiles. Sunt, inquam, amabiles ad societatem, tum pro vitæ sanctitate, tum pro morum suavitate. Verumtamen, mi frater, noli pro absentia nostra dolere, noli hoc graviter ferre; certe si ex propria voluntate nos reliquisses, pro aliqua sæculari delectatione, et per licentiam foris exisses, tunc merito dolere debuisses. Nunc vero quoniam vera obedientia te coegit propriam relinquere voluntatem, et insuper fratrum tuorum amabilem societatem, exulta et gaude, et virtutem obedientiæ toto cordis amore complectere. Quod si propter discendi studium, nostrum velles habere consortium, ad hoc non ego, sed in Vitis Patrum ille sapiens senex respondeat: *Cella tua, inquit, omnia te potest instruere.* Quomodo, inquires? Quomodo instruit quæ non intelligit? Quomodo docet

quæ vocem non habet? Audi breviter: Instruit plane si sit qui intendat, si sit qui aures cordis aperiat: cella quippe instruere dicitur, cum qui in ea sedet Spiritu sancto illustratus instruitur, cum in ea positus diversis tentationibus agitur, sed per Dei gratiam liberatur. Magna quidem doctrina tentationum, cum et per eam homo suam intelligit infirmitatem, et tentantis diaboli malignitatem, et Dei liberantis benignitatem.

Videmus plerosque illucetatos in cellulis habitantes de moribus subtiliter disputare, diaboli occultas insidias mirabili celeritate deprehendere, et deprehensas cavere, et insuper Deum super omnia amare et querere. Quis quæso docuit istos? Non docuit eos magistrorum eloquentia, sed Spiritus sancti gratia, et tentationum experientia. Huic igitur doctrinæ intende, et in cella tua jugiter propter Deum sede: quia, sicut scriptum est, qui sedet in cella sua propter Deum, ibi erit ubi abbas Antonius, Habes certe tecum grande solatium, fratrem videlicet G. qui te potest et verbo docere, et bonis operibus informare. Vale et ora pro me. Gratia tecum.

EPISTOLA III.

Quam præstans obedientiæ virtus. — Nosti, frater charissime, quia melior est obedientia quam victima. Et iterum: *Vir obediens loquitur victorias* (Prov. xvi, 32). Et: *Melior est vir patiens viro forti, et qui dominatur animo suo, expugnatore urbium* (Prov. xxi, 28). Apostolus: *Obedire per omnia præpositis* (Hebr. xiii, 17). Sed quare tot obedientiæ testimonia profero? Si aliquis extraneus audierit ista, vel legerit, forsitan te de inobedientia suspectum habebit. Sed hoc penitus absit. Non intendo per ista verba te inobedientiam revocare, sed potius in virtute obedientiæ quam fideliter exhibes, confirmare. Sed tamen cum hoc inceperim, sic tibi relicto quodam velamine manifesto, ut et quod volo dicere tibi sit manifestum, et nescientibus quoque, si legerint, maneat occultum. Novit conscientia tua, et ego similiter te revelante cognovi, quia prius quam dominus abbas obedientiam istam, quam modo exerces, tibi injungeret, quiddam tibi alia agere libuisset, si licuisset; et quidquid agere disponebas, D bona voluntate et pia utilitate facere cupiebas. Nam si dispositionis tuæ sequeretur effectus, aliquid inde ut sperabas, proveniret fructus. At postquam subito et inopinate a domino abbate ut huc venires mandatum obedientiæ suscepisti, continuo totum quod disposeras, quamvis bonum, quamvis utile, reliquisti, et voluntatem propriam deserens, cum domino Jesu dixisti: *Non veni facere voluntatem meam* (Joan. v, 30).

Quid obedienti observandum. — Scite tamen te convenit, quia plerumque diabolus eos, quos non potest ad inobedientiam trahere, facit in obedientia murmurare, ut saltem per occultum murmur obedientiæ meritum minuat, qui per apertam inobedientiam non supplantat. Sollicite igitur contra dia-

boli insidias nos vigilare oportet; quia ipse est adversarius ille, qui *tanquam leo rugiens circuit querens quem devoret*. Sed quia verba ista de Apostolo posui, ea breviter non necessario, scilicet quasi ex superfluo, pro capacitate mei sensus exposui. Recte itaque diabolus adversarius dicitur, quia quibusdam in via Dei existentibus, et ad eum toto desiderio cordis currentibus, seipsum opponere nititur, et ne ad eum perveniant, quantumcunque potuerit, adversatur. Qui etiam cum devorare quemlibet appetit, tanquam leo rugiens circuit. In rugitu notatur sævitia, in circuitu autem astutia. Itaque rugit ut terreat, circuit ut decipiat. Per rugitum terret formidolosos, per circuitum decipit incautos. Sed nos per Christum, qui est Dei virtus et sapientia, et roborati et illuminati, et contra utrumque armati per fortitudinem, contemnamus rugitum, et per prudentiam caveamus circuitum.

Vellem adhuc si possem diaboli circuitum subtilius indagare, et ejus insidias ut caveri possint lucidius propalare. Diabolus igitur quando aliquem cupit subvertere, si id leviter facere potest, non curat ibi diutius laborare. Et ideo imprimis in aperto quasi in facie ad facinus seu flagitium perpetrandum instigat, ut cito et sine labore subvertat. Vult ut homo malum quod ei suggerit aperte videat, et tamen faciat, ut eum majori reatu involvat. Quod si a facie victus recesserit, mox circuire incipiens ad sinistram latus paulum se occultando convertit. Per latus sinistram intellige opus malum. Sed notandum quia illud quod a nostro latere stat, oculus noster nequaquam ex opposito, sed obliquè imperfecte considerat. A sinistra ergo parte diabolus tentationem immittit, quando malum est quiddam suggerit; sed ne perfecte videri possit, illud velamine vel necessitatis, vel fragilitatis abscondit. Sicut plerisque sub prætextu necessitatis inducit vitium gulae, et sub excusatione fragilitatis ingerit culpam noxiæ levitatis. Dicit enim: Oportet te multum comedere, quia hoc exigit tua necessitas: licet tibi ridere et loqui, quia sic est humana fragilitas. At si ibi quoque se viderit deprehensum, continuo gyrando transit ad dorsum, ut saltem ibi percutiat hominem, ubi non videt, quem per apertum malum in facie, nec per velatum in latere decipere valet. Sæpe etenim sic deceptiones suas latenter occultat, ut quasi a tergo veniens, subito et inopinate percutiat. Sed forsitan ille qui tentatur, more sanctorum animalium non solum in facie, sed etiam in dorso oculos habet, et ideo diabolica illa tentatio velociter deprehensa, nihil ei penitus nocet.

Quibus modis bonum inficit Satan. — Inimicus autem malitiam, quam post dorsum paraverat, videns esse detectam, ut totum circummeat pergit ad dexteram. Sed quid per dexteram nisi bona actio designatur? Ad dexteram ergo transit, non ut bonum suadent, sed potius ut bonum corrumpat. Quia enim dum malum suadet, ex omni parte repulsus exclu-

ditur, sua cum urgente nequitia quando plus non potest, saltem bonum inficere nititur. Quibus autem modis illud inficiat, in paucis ostendam. Per superbiam, per vanam gloriam, per indiscretionem. Tunc enim per superbiam bonum corrumpitur, quando cor bene operantis cæteros despiciendo, seque aliis præferendo, in altum tumide sublevaratur. Hoc superbiæ vitio Pharisæi bona diabolus malo infecerat, cum publicano a longe stanti et pœnitenti præferendo dicebat: *Non sum sicut cæteri hominum: velut etiam hic Publicanus (Luc. xviii, 11)*. Vana etiam gloria tunc suam maculam ingerit quando is qui bonum operatur laudem propriam ab hominibus quærit. De quibus in Evangelio Veritas ait: *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam (Matth. vi, 2)*.

In quibus verbis boni operis corruptio magna ostenditur, cum æternæ remunerationis præmium pro laude transitoria, corruptione pessima commutatur. Tertio autem modo bonum quod agit vitatur, si in exhibitione boni operis discretio non tenetur. Propter quod dicitur: *Si recte offeras, et recte non dividis, perdidisti*. Recte quippe offert, sed recte non dividit, qui bonum quidem facit, sed faciendi tempus et modum per discretionem subtiliter non discernit.

Sunt etiam alia multa corruptionum genera, quibus nostra, si qua sunt, bona opera frequenter inficiuntur, quæ et longum esset scribere, et fastidiosum audire, et quod verius est, ego cæcus et mutus, nec videre valeo, nec proferre. Sed hoc tibi, frater, de diaboli circuitu dictum sufficiat, quem Deus et intelligere et cavere sua nobis pietate concedat.

EPISTOLA IV.

Fratri R. Frater Odo salutem.

Religiosi caute extra monasterium se gerere debent.

— Oportet, charissime frater, ut hi et cæteri fratres nostri qui foris ad obedientias habitatis, partim pro voto professionis, partim pro amore religionis, verba vestra et opera sollicitè conservetis. Ad vos enim quorundam oculi detractorum vitiose et malignose frequenter respiciunt; ad vos diligenter, sed non causa dilectionis intendunt; opera vestra non ad imitandum, sed ad lacerandum, considerant; verba vestra non causa ædificationis, sed potius causa detractationis osculant, et si in eis aliquid reprehensibile viderint, exultantes et insultantes deridendo et subsannando blasphemant. Dicunt enim: Videte quales sint monachi, quales Regularis canonici: videte quantum sint cupidi, quantum superbi, quam iracundi, quam invidi. Ecce Regularis ille cupide aliena diripuit; ecce illi et illi contumeliosa verba respondit; ecce non solum cum extraneo, sed et cum fratre suo litigium habuit. Utinam detractores nostri pro sua tantum iniquitate, et non pro rei veritate tibi dicerent. Utinam in nobis de his omnibus nihil penitus invenirent. Sed væ nobis, si verum est istud quod dicitur, si per nos inter homines nomen Domini blasphematur. Hoc enim

est per nos nomen Domini blasphemare, divino scilicet cultui ac sacræ religioni propter cupiditates et contentiones nostras derogare.

Necesse est igitur nosmetipsos circa vitam nostram sollicitè vigilare; et quantum possumus pro amore Dei coram hominibus verbis et operibus, irreprehensibiles exhibere. Sed sunt nonnulli qui quantum ad opera spectat semetipsos caute custodiunt, et ad perfectionem quamdam jejunando, vigilando perveniunt, sed tamen ad illius perfectionis sublimia non pertingunt, de qua beatus Jacobus apostolus ait: *Si quis in lingua non offendit, hic perfectus est vir (Jac. III, 2)*. Recte virum perfectum appellat, qui quasi vir viriliter stando in sermone suo offendendo non titubat; fragilis enim et quasi femineus esse convincitur, qui non solum otiosa vel levia proferendo, et quasi in minimis offendendo, huc illucque vacillando dilabitur, verum et impellente ira, præcipitante furore, nullo moderamine retinens frænum linguæ, litigando et convicia irrogando, quasi fortiter offendens, graviter corruens, totus penitus conquassatur. Periculosum quippe est otiosa verba proferre, sed valde periculosius convicia irrogare. Nam pro otioso verbo ratio redditur, pro contumelioso pœna exsolvitur. Siquidem Dominus in Evangelio ait: *Omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die iudicii (Matth. XII, 36)*. Et alibi: *Qui dixerit fratri suo fatue, reus erit gehennæ ignis (Matth. V, 22)*.

Ecce in his verbis hoc quod prædixi patenter ostenditur, quia et otiosum verbum sequitur inquisitio rationis, et illatum convitium pœna certæ damnationis. Magnum quippe est illud peccatum, per quod homo separatur a regno cœlorum. David propheta cum quæreret: *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo (Psal. XIV, 3)*? subiunxit dicens: *Qui ingreditur sine macula*, Et post pauca: *Nec fecit proximo suo malum et opprobrium non accepit adversus proximum suum (ibid)*. Sed quid est adversus proximum opprobrium accipere, nisi illatum proximo opprobrium libenter audire? Ille quippe accipit qui libenter audit. Si igitur a tabernaculo Dei excluditur qui adversus proximum opprobrium accipit, quanto magis ille qui intulit? Idem etiam propheta cum alibi quæreret, quis scilicet etiam vellet, et dies bonos videre diligeret? supposuit dicens: *Prohibe linguam tuam a malo (Psal. XXXIII, 14)*; ac si diceret: Si linguam tuam a malo prohibueris, vitam et dies bonos procul dubio consequeris. Salomon quoque ait: *Mors et vita in manibus linguæ (Prov. XVIII, 21)*. Quia plerumque pro sermone malo et dicentis et audientis anima moritur: et rursus pro bono, et qui dicit, vitam meretur; et qui audit, a morte animæ suscitatur. Nam quia sermo malus more gladii mortem animæ inferendo trucidat, propheta David quodam loco instrumenta sermonis, instrumenta mortis appellat, dicens: *Filii hominum, dentes eorum arma et sagittæ, et*

lingua eorum gladius acutus (Psal. LVI, 5). Et rursus quia sermo bonus vitam tribuit, Scriptura sacra allo loco dicit: *Lingua placabilis lignum vitæ (Prov. XV, 4)*. Oportet ergo a malo cobibere linguam, si volumus pervenire ad vitam.

Sed forsitan dicis: Vos qui intus in monasterio vivitis, qui horis constitutis silentium tenetis, qui lectioni et orationi assidue vacatis, offensiones linguæ facillime cavere potestis: at nos qui jugiter foris sumus, qui pro innumeris causis huc illucque discurremus, qui possumus loqui cum volumus, in verbis nostris frequenter offendimus. Vestras autem linguas ne perniciose fluant silentium ligat, nostras vero licentia loquendi nobis concessa relaxat. Istis sermonibus tuis sic ego respondeo: Verum est quod ad custodiam oris multum nos et spirituale studium, et constitutum silentium juvat, ita ex utroque adjuti, otiosa verba proferre nec libeat, plerumque nec liceat. Vobis autem qui foris estis, etsi propter necessitatem data est licentia loquendi, sed nulla concessa est potestas peccandi. Non enim ideo vobis data est loquendi licentia, ut vel cum extraneis habeatis jurgia, vel vobismetipsis inferatis convicia. Quod si cum eis qui foris sunt litigatis, et intus vobismetipsis derogatis, fateor vobis quia a regularis viæ tramite longissime aberratis.

Denique exteriora vestra paulo diligentius attendamus. Si nostrum nomen et habitum consulamus, non bene convenit vocari Regularem Canonicum, et verbis et operibus illicitis esse distortum. Non unquam bene concordat caput rasum, et cor superbum; cappa religiosa, et lingua litigiosa: parum præsent ea quæ foris sunt humilitatis indicia, si intus in mente dominatur superbia: parum prodest in modum pœnitentis caligas truncatas habere, et de perpetratis malis nullum dolorem pœnitentis sentire: parum prodest quod corona in capite dilatatur, si in corde refrigescens charitas coarctatur: parum prodest alta tonsura, si non tenetur in sermone mensura. Igitur nostrum exteriorem habitum attendamus, et quid nobis admoneat intendamus. Si autem propter humanam infirmitatem, et loquendi assiduitatem, otiosa verba, et cætera quæ videntur esse minima, dimittere omnino non possumus, contentiones tamen et detractiones per Dei gratiam extirpare prorsus et possumus et debemus. Quod si aliquando, quod absit! diabolo suadente, et iracundia impellente, alter alteri convitium vel maledictum intulerit, secundum Regulæ nostræ consilium et ille qui intulit debet quanto ius satisfacere, et ille qui læsus est suam disceptationem dimittere. Ut autem offensiones linguæ, quæ multæ sunt, cavere possimus, Domino Deo nostro cum Propheta dicamus: *Pone, Domine, custodiam ori meo, etc.*

Ecce, mi frater, litteras istas etsi tibi specialiter misi, tamen ea quæ scripta sunt de omnibus fratribus generaliter dixi; quia sic mihi placuit, ut tecum loquendo omnes pariter ac monerem, et omnes admonendo te non exciperem.

EPISTOLA V.

Fratri R. frater Obo salutem.

Documenta utilissima subministrat. Recta operatio, et simplex intentio, plane necessaria. — Precor te, charissime frater, quatenus in obedientia tibi commissa sic te contineas, ut et in vita tua Deus laudetur et honoretur, et per bonam famam tuam nostra Ecclesia exaltetur. Vide ut et de foris coram hominibus bonum testimonium habeas, et intus coram Deo de bona conscientia gaudeas. Tunc autem conscientia erit bona, si nullum malum feceris ex deliberatione, et quocumque bonum feceris ex simplici intentione; alioquin nisi intentio tua fuerit simplex et recta, nec fama quæ foris est erit vera, nec conscientia quæ intus est erit bona. Intentionis autem simplicitas, hæc rectissima esse comprobatur, quando in bono opere penitus laus humana respuitur, et solummodo laus Dei et utilitas proximi quaeritur. Itaque ista duo recta, scilicet operatio et simplex intentio duo faciunt bona; quia et simplex intentio per conscientiam bonam operantis mentem intus lætificat, et recta operatio, quæ foris ostenditur, ad laudem Dei alios invitans, eos ad bonum operandum informat. Dicamus cum Apostolo, si tamen in veritate dicere possumus: *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientia nostræ (II Cor. 1, 12)*. Ille enim solummodo certissime gloriari valet, cui conscientia bona intus testimonium perhibet. Certe, ut mihi videtur, facillime homo decipitur, sed Deus nullatenus irridetur: *Homo vero videt in facie, Deus autem videt in corde (I Reg. xvi, 7)*. Deo igitur, qui intus videt, conscientia nostra pura et simplex appareat, et hominibus qui vident faciem, ut glorificetur Deus, vestrum opus bonum reluceat.

Quid in bonis scientia, quid in malis operatur. — Si itaque operatio recta, sit intentio simplex et pura, qui incassum ante oculos operatio nostra procedit, si eam bona intentio non præcedit. Nec conscientia intus requiem habet, quam vel perpetrata culpa deterret, vel de bono opere laus humana quaesita remordet. Tamen si de conscientia nostra veram volumus habere notitiam, necesse est ut præcedat scientia conscientiam. Ubi enim non est scientia, nulla potest esse vel bona vel mala conscientia. Ubi vero scientia præcedit, mox utrum conscientia bona vel mala sit innotescit.

Sunt autem quidam boni, qui propter vitæ munditiam malam non habent conscientiam, semetipsos diligenter per scientiam inquirunt, sed quia puri sunt et mundi, nullius mali sibi conscii sunt: in istis præcedit scientia, et sequitur bona conscientia. Sunt vero alii qui mali quidem sunt, sed per scientiam suam recognoscunt: isti cognoscendo semetipsos malam quidem habent conscientiam, sed tamen dolentes et gementes quandoque convertuntur ad penitentiam. Horum scientiam mala conscientia sequitur, sed conscientia per scientiam illustrata in bonum per penitentiam commutatur. Sunt etiam

A alii peiores, et supradictis multo deteriores, qui propter suam stultitiam, suam non attendunt malitiam. Et quia seipsos per scientiam discutere aut nolunt aut negligunt, lucem scientiæ non habentes, in peccatis suis quasi in teterrima nocte periculosissime dormiunt, et tales ad penitentiam aut vix aut nunquam redeunt, quia penitentiam viam, id est scientiam perdiderunt. Scriptum quippe est: *Qui addit scientiam, addit et dolorem (Eccl. 1, 28)*. Unde liquido patet quia qui nullam scientiam habet, de peccatis suis dolere non valet. Videmus plerosque justos pro levissimis delictis amarissime flere: et e contrario quosdam pessimos pro horrendis sceleribus nullum dolorem sentire, imo etiam, quod valde dolendum est, lætari et exsultare, de quibus scriptum est: *Qui lætantur cum male fecerint, et exsultant in rebus pessimis (Prov. 11, 14)*. Sed ut quid hoc, nisi quia et justii luce scientiæ illuminati, etiam de minimis quæ in se cognoscunt, semetipsos graviter reprehendunt, et mali lucem scientiæ non habentes, et semetipsos penitus ignorantes, etiam horrenda scelera quæ faciunt, penitendo plangere nesciunt? Si igitur conscientias nostras quales sint veraciter scire desideramus, necesse est ut scientiæ operam demus, et ad hanc habendam non de nostra præsumamus industria, sed de sola Dei misericordia et superabundanti ejus gratia. Rogemus itaque Dei misericordiam, imploremus ejus gratiam, ut det nobis scientiam et bonam conscientiam, quatenus et per scientiam nosmetipsos veraciter agnoscamus, et de bona conscientia in conspectu ejus ineffabiliter gaudeamus.

Sed vix mihi misero qui conscientiam bonam non habeo et tamen de bona conscientia loqui præsumo. Quomodo etiam conscientia mea poterit esse bona, qui et mala multa commisi quæ digne per penitentiam non delevi; et bona quæ facere debui, torpens et negligens facere nolui? Aliter enim conscientia nostra bona esse non potest, nisi et mala quæ fecimus digne per penitentiam desicemus, et præveniente nos gratia Dei, bona quæ possumus, faciamus. O conscientia bona, quantum es amabilis et jucunda! O thesaurus magnus, nullis terrenis divitiis comparandus! Certe nihil in hac vita felicius, nihil jucundius.

Sed forsitan dicis: Quomodo scis quod nihil sit felicius, nihil jucundius? Aliquando cibum esse bonum dicimus, quia hoc per experientiam scimus: tu vero, sicut dixisti, conscientiam bonam non habes, quomodo quod nihil sit felicius scire potes? Hoc forsitan dicis: ego autem quid dicam? Non in veritate dicere possum quod Apostolus ait: *Nihil mihi conscius sum (I Cor. 17, 4)*, imo multum conscius sum. Audi tamen similitudinem et intelligè rationem. Certe per oculos multa videmus: quæ tamen non habemus; sic per rationem multa esse bona cognoscimus, quæ tamen non facimus. Et per eandem rationem de virtutibus multa disserimus, a quibus vacui sumus. Ecce vero ego ipse de bona

conscientia loquens, et per rationem multa disserens, A
quasi per oculos bonum video, quod tamen in me-
metipso non habeo. Audi et aliud: Plerumque dum
gestamus amaritudinem fellis, laudamus dulcedinem
mellis, et quamvis in presenti solam fellis amaritu-
dinem sentiamus, ex ejus tamen comparatione eam
quam non sentimus mellis dulcedinem approbamus.
Sic et in paupertate natus, et totus in miseriis enu-
tritrus, cum sæculi potentes et divitias obidentes
considerat, illos beatos, se miserum clamat, cum
tamen solam miseriam sentiens, eorum beatitudo
qualis sit per experientiam nesciat. Sic plerumque
laudamus satietatem, infirmantes bonam esse di-
cimus sanitatem. Sic et ego ex infelicitate con-
scientiæ malæ quam sentio, quanta sit felicitas
conscientiæ bonæ penso: et quia per experientiam
scio conscientia mala nihil esse tristius, ex ipsa
tristitia judico conscientia bona nihil esse jucun-
dus.

Certe si mihi daretur optio, mallet omnes mundi
miserias cum bona conscientia tolerare, quam om-
nes mundi divitias cum mala conscientia possidere.
Sed quia hi qui foris sunt, conscientias nostras
videre non possunt, saltem fama nostrâ, quæ ad
eos potest pervenire, in eorum auribus debet non
putere. Si enim de conscientia nostra confidentes
famam nostram negligimus (sicut ait beatus Augu-
stinus) crudeles sumus. Imo ut ego puto, nec bo-
nam habemus conscientiam, si per nostram negli-
gentiam incurramus infamiam. Quod si nos e con-
trario fama hominum laudat, et conscientia intus
vituperat, similes sumus his qui in publico divites
prædicantur, et in privato suo paupertatis angustia
cruciantur.

Tu igitur, mi frater, appone diligentiam, inquire
conscientiam. Testimonium ejus quale sit diligenter
attende: quid de operibus, quid de verbis, quid
et de cogitationibus tuis tibi veraciter testetur,
intende. Attende, inquam, utrum sit in opere san-
ctitas, in verbo veritas, in cogitatione puritas, in
intentione simplicitas. Si conscientia tua horum te-
stimonium sibi metipso conscia fuerit, illud Apostoli,
quod supra dictum est, rectissime dicere poterit.
*Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ no-
stræ.* Si autem exemplo mali operis aliquem destru-
xisti; verbo tuo alluci maledictum seu convictum
intulisti, cordis munditiam cogitatione illicita pol-
luisti: si hæc fecisti, et necdum pœnitendo satisfac-
cisti, puto quod de istis non solum in conscientia
non gloriaris, verum etiam confusione intima cru-
ciaris. Sunt etiam quædam alia, de quibus ple-
rumque nostra confunditur conscientia, id est su-
perbia, ira, tristitia. Quæ omnia prius Deus a nobis
auferat, et mundam conscientiam conferat. Vale, et
ora pro me.

EPÍSTOLA VI.

*Præpotentem ab aula regis expulsum allicit ad
sæculi contemptum.* — Quanto desiderio et affectu
bonum vestrum et salutem vestram desiderem, ille

solus veraciter novit, qui secreta cordium solus
agnoscit. Nunc autem quia licet ad os præsentialiter
loqui non valeo, litterulas istas exhortatorias dile-
ctioni vestræ transmittito. Nec scribo vobis causa
nostræ necessitatis, sed solo intuitu charitatis. Ad-
versitas enim quæ vobis contigit, etsi mihi abstulit
præsentem vestram colloquutionem, non tamen
auferre potuit de corde dilectionem; etsi mihi
abstulit corporalem vestram præsentiam, non tamen
de oratione vestri memoriam. Ut enim verum fa-
tear; quando missarum solemnias celebramus, omni-
potentis Dei clementiam imploramus, quatenus ipse
qui nullius [obliviscitur] per ignorantiam, vestri stat
memor per gratiam. Nunc et priusquam incipiam
exhortationem hanc, præmitto orationem, quatenus
gratia Dei admonitionem nostram præveniat, atque
aures vestri cordis aperiat, ut ea quæ ad veram sa-
lutem pertinent, libenter audiat, memoriter teneat,
efficaciter impleat.

Quid igitur primum dicam? ubi exhortationem in-
cipiam? Volo quidem dominum et amicum meum,
ut fidelem servum et verum amicum ab amore vitæ
præsentis evellere, atque ejus desiderium ad amorem
sui Creatoris et patriæ cœlestis erigere. Debeo igitur
aliquid de contemptu mundi præponere, et post-
modum ea quæ animum ejus ad amorem Dei exci-
tare possint, subnectere. Sed quia scio vos sæculi-
ribus curis incubare, vellem si possem admoniti-
onem nostram paucis sermonibus explicare.

C Salomon igitur sapientissimus primus accedat, et
veram sententiam vobis de contemptu mundi propo-
nat, et dicat: *Vanitas vanitatum, vanitas vanitatum,
et omnia vanitas (Eccle. 1, 2).* O domine mi, nunquid
intelligis verum esse quod audis? certe non est quod
dubites: appone aurem et intellige veritatem, aperi
oculos et considera vanitatem. Rogo vitæ tuæ cur-
sum diligenter consideres, quia, nisi fallor, in ipsa
vita tua, quam sint vana omnia perfecte cognoscere
Recole quanta in tempore prosperitatis tuæ concessa
sit tibi sæcularis potentia, quanta divitiarum abu-
dantia, quanta, et quod majus est, in dispositione
rerum temporalium prudentia. Primus inter aulicos
residere solebas, totum Francorum regnum pro tuo
libitu disponebas; quin et secundum hoc quod Salo-
mon se fecisse commemorat, magnus effectus opera
tua magnificasti, turres excelas et pulchra palatia
extruxisti, vineas plantasti, servos et ancillas mul-
tamque familiam habuisti, coacervasti tibi argenteum
et aurum, substantias regum et provinciarum, et
repletus es deliciis filiorum hominum. Sed attende
paulisper in istis omnibus quanta sit vanitas, quæ
instabilitas.

Ecce enim ipse rex de cujus dilectione plurimum
confidebas, et juxta quem familiaritatis causa et ho-
noris gradu residere solebas, te velut hostem perse-
quitur, et quidquid Parisius cum magno labore
construxeras, præcepto reginæ totum destruitur.
Argentum et aurum et pecuniam quæ in tranquillita-
tis tempore congregasti, nunc in tempore guerræ

te oportet expendere, et ne inimici tui te incautum opprimant, nocte et die sollicite cogitare. Potes itaque, domine mi, in vita tua evidenter cognoscere sententiam quam Salomon de vanitate protulit veram esse. Certe iste Salomon regia potestate fuit sublimis, sapientiæ dono incomparabilis, divitiarum opulentia pinguis; et quamvis omnia ista affluenter suppetere, nullam tamen attribuit eis veritatem, sed quia transeuntia vidit, appellavit proprie vanitatem. Tanto igitur ei melius est credendum, quanto ea quæ dixit, didicit per experimentum.

Nisi brevitati studerem, adhuc quædam de contemptu mundi dicere possem, quæ animum vestrum ab ejus appetitu non solum rationabiliter revocarent, sed et fortiter detererent. Quale est illud: *Mundus peribit et concupiscentia ejus* (I Joan. II, 17). Et illud: *Quicunque voluerit amicus esse hujus sæculi, inimicus Dei constituetur* (Jac. IV, 4). Formidolosa sententia! Quid terribilius dici potest: quandoquidem inimicus Dei esse convincitur, quicumque sæculi hujus amicus efficitur. Est aliud cur rationalis mens debet mundana ista contemnere; quia et cum labore maximo acquiruntur, et cum sollicitudine custodiuntur, et cum dolore amittuntur. Scriptum quoque est: *Potentes potenter tormenta patientur* (Sap. VI, 7). Et: *Qui divitias habent, difficile regnum Dei consequuntur* (Galat. V, 21). *Quid autem prodest homini si totum mundum lucratur, animæ vero suæ detrimentum patiat?* (Matth. XVI, 26.) Hæc de contemptu mundi dicta sufficiant.

Quod si dilectio vestra ad amorem Dei cupit mentem erigere, debetis frequenter beneficia Dei vobis collata ad memoriam revocare. Cogitate quanta erga vos ejus exstiterit gratia, quanta ejus misericordia. Gratia in hoc, quod bona sua vobis gratuite contulit; misericordia in hoc, quod mala vestra æquanimiter pertulit. Certe si bene vultis attendere, hæc sola causa ad amandum Deum potest vobis sufficere, quod scilicet et per gratiam bona præbuit, et vos ad amorem suum accenderet, et per misericordiam mala vestra sustinuit, ut vos ad poenitentiam provocaret. Ad ultimum vero postquam exhibuit patientiam, sicut pius pater dilecto filio, adhibuit disciplinam, ut saltem flagellatus ad patrem redeat qui beneficiis provocatus redire nolebat. Scriptum est enim: *Flagellat Deus omnem quem recipit* (Hebr. XII, 6). Flagellum quippe Dei est guerra ista quam habetis et persecutio, quia etsi inimici vestri vos persequuntur ex odio, tamen hoc quod faciunt, præcedit quædam occulta et justa Dei dispositio.

Nolite ergo de flagello isto contra Deum murmurare, quia durum esset vobis contra stimulum calcitrare. Mementote quia cum David Rex filii sui Absalon persecutionem fugeret, et Semei quidam pessimus ei malediceret, viri qui erant cum David, Regis injuriam doluerunt, et illum Semei interficere voluerunt. Quos tamen David compescuit dicens: *Dimittite ut maledicat, Dominus enim præcepit ut*

A malediceret Davidi, si forte reddat mihi Dominus benedictionem pro maledictione hac hodierna (II Reg. XVI, 12). Rogo pro Deo diligenter attendite, et sicut David fecit, sic et vos facite. Ecce ab inimico maledictionem sustinuit, et tamen de eo cum leviter posset, semetipsum ulcisci noluit, et maledictionem illam non Semei, sed Domino imputavit, cum dixit: *Dominus præcepit ut malediceret David*. Ipse quippe unus de filiis Dei erat, et a pio patre se flagellari sciebat, nec attendere voluit maledicentis iniquitatem, sed maledictionis utilitatem. Ideoque dicebat: *Si forte reddat mihi Dominus benedictionem pro maledictione hac hodierna*. Puto etiam quod peccata sua præterita ad memoriam revocabat: puto quia pro adulterio et homicidio graviter in corde dolebat, et ideo filii sui persecutionem, et servi sui maledictionem patientissime tolerabat. Hoc exemplum de David ad hoc proposui, ut et vos peccata vestra aperta et occulta, minima et majora sedule cogitetis, et in persecutione quam præsentialiter sustinetis, non attendatis inimicorum vestrorum nequissimam voluntatem, sed admonentis Domini misericordissimam pietatem.

Audite quid Dominus dicat: *Ego quos amo, arguo et castigo* (Apoc. III, 19). Ipse enim idcirco percutit, ut sanet, ipse idcirco flagellat peccatorem, ut purget. Nolite igitur vocationem Dei aures obstruendo respuere: nolite flagella Dei obdurato corde suscipere. Nolite in limo profundi, in amore mundi tam tenaciter et pertinaciter inhærere; permittite Deum vos de lacu miseriæ et de luto sæcis extrahere. Nolite fieri sicut plaustrum in luto demersum, quod et boves ex anteriori parte fortiter trahunt, et homines ex posteriori toto conatu impellunt, et tamen nec trahendo, nec impellendo illud de luto extrahere possunt. Ecce pius Deus prius vobis prosperitatem concessit ut traheret, nunc manum adversitatis apposuit ut impelleret: Cum igitur in conversione vestra Dominum, ut illa dicam tantum laborare facitis, videte ne ad iracundiam eum provocetis. *Horrendum est enim incidere in manu Dei viventis* (Hebr. X, 13). Nam si commotus fuerit, quis ei resistit? *Nolite, secundum Psalmi sententiam, in principibus, nec in filiis hominum, in quibus non est salus, confidere* (Psal. CXLV, 3), sed in eo solo qui potest vos de omni angustia liberare.

Sed ut modo postponam exhortationem, rogo ut de his quæ dico vestram consulatis interius rationem. Mirum est enim cum ratio vestra, quæ tantum in provisione et dispositione sæcularium viget: mirum est, inquam, cum ad bona cognoscenda et facienda quasi mortua jacet. Sed forsitan ratio vestra, ea quæ bona sunt per discretionem intelligit, et tamen superbia resistente non perficit. Rationi enim vestræ superbia dominatur, et ei lege tyrannica reluctatur. Ratio dicit: si hoc vel illud faceres, Deo acceptabilis esses. Superbia dicit: si hoc vel illud faceres, in conspectu hominum vilis esses. O servitūs

nefanda et detestanda, quando videlicet ratio quæ debet imperare ut domina, superbix obtemperat ut ancilla. Quæso ut ad debitam libertatem ratio redeat, superbia de corde vestro expulsa exeat et locum ejus ea quæ Deo chara est, humilitas vera possideat.

EPISTOLA VII.

Fratri F. frater Odo salutem.

Ad religiosa exercitia adhortatur. — Quando in feriis Pentecostes ad nos, charissime frater, venisti, vocasti me secreto atque increpando dixisti: Vos de me nullam curam habetis, sed me quasi aliquid vile et inutile projecistis. Cum diligenter inquirerem quare hoc diceres, respondisti: Cæteris fratribus litteras vestras consolatorias frequenter dirigitis, mihi vero qui plus omnibus indigeo, qui tentationes multas sustineo, nullam consolationem penitus exhibetis. Quod ego audiens increpationem tuam gratanter accepi, et si mihi vacaret, in posterum aliquam tibi consolationem me facturum esse promisi. Verumtamen scire debes, me frequenter tantis occupationibus implicari, tantis curis quamvis minimis intus et foris exagitari, quod secundum desiderium meum non mihi vacat aut lectioni intendere, aut aliquid scribere, aut, quod melius est, orationi vacare. Sed quia per nuntium tuum ut promissionis meæ memor essem iterum admonuisti, quamvis, sicut dixi, multis impediatur, charitate urgente faciam breviter quod promisi.

Tentationes pro Deo patientissime tolerandæ. — Nolo igitur, frater, mireris, si tentationes varias pateris. *Tentatio est enim vita hominis super terram (Job vii, 1).* Hinc etiam scriptum est: *Fili accedens ad servitium Dei, sta in justitia et timore, et præpara cor tuum ad tentationem (Eccli. ii, 1).* Ecce evidenter habes in hac sententia quid debeas facere. Jam enim ad Dei servitium accessisti, jam Deo servire, jam religiose vivere promisisti. Stare debes in justitia et in timore, et animam tuam ad tentationem, non ad requiem præparare. Plerique enim cum ad servitium Dei accedunt, quia pro acquirendis virtutibus laborare refugiunt, Deo permittente, ad priora peccata redeunt. Si ergo tentationum laqueos cupis evadere, oportet te multos labores et cordis et corporis sustinere. Quis enim potest sine labore cor suum ad lamenta compungere, proprias voluntates abjicere, et aliorum voluntates bonas in omnibus adimplere? Quis, inquam, potest sine labore magno studioque continuo, multiplices insidias diaboli plene cognoscere, et cognitatas evitare? Magnus est certe tentationum labor, et non contemnendus, sed tamen pro amore Dei patientissime tolerandus. Et ne propter tentationem cadas in desperationem, audi quid beatus Jacobus apostolus dicat: *Omne gaudium existimate, fratres mei, cum in tentationes varias inciditis (Jac. i, 2).*

Tentationum utilitas. Qui diabolium expugnare debeat religiosus. — Magna est, charissime frater, tentationum utilitas, quia per tentationes verè pos-

sidetur humilitas. Multum enim, ut credo, superbia nostra se in altum erigeret, nisi Deo permittente, eandem superbiam nostram tentationum pondus in imo deprimeret. Plerumque dum nullas foris tentationes patimur, gravius in corde per elationem periclitamur; et quia iniquitatem nostram considerare negligimus, magna quædam et incomparabilia de nobismetipsis sentimus, et cæteros quosque meliores in comparatione nostrum despiciamus. Sed pius Deus aliquando cum nostram misericorditer replet elationem, ad correptionem nostram super nos venire permittit carnis tentationem. Vult enim ut tentatio carnis deprimat elationem cordis, vult ut infirmitatis nostræ conscius de nobis alij et vilia sentiamus, quatenus minores quosque nobis per humilitatem præponamus. Bonum est etiam ut quando tentationem aliquam sustines, professionem quam fecisti ad memoriam revoces. Professus es enim castitatem, communionem, obedientiam. Quando professionem istam fecisti, diabolus graviter offendisti. Hanc professionem vidit et invidit: et ideo contra singulas professiones, singulas adhibet tentationes. Contra professionem castitatis suggerit luxuriam carnis, contra communionis professionem alienum rei propriæ accendit cupiditatem; contra virtutem obedientiæ opponit vitium inobedienciæ. Sed tu, frater mi, tene fortiter professionem et devota caute tentationem. Si diabolus te impugnat, cave ne expugnet, cave ne superet. Resiste fortiter, pugna viriliter: si intorsit concupiscentiæ jaculum, castitatis oppone clypeum. Si ad memoriam tuam reduxerit præteritas actiones, præteritas delectationes, tu e contra cogita inferni dolores et pœnas horribiles. Si enim ignem gehennæ diligenter attendis, ignem luxuriæ cito extinguēs. Oportet etiam ut in et intus cordis affectum, et exterius oculorum aspectum. Plerumque enim corruptus affectus oculorum aciem ad illicita dirigit; et aspectus illicitus, intus affectum corrumpit: atque ideo debes et intus affectum purificare, et foris aspectum per disciplinam restringere. Cogita frequenter quanta sit munditia castitatis, quam grata sit Deo et acceptabilis. Hinc in Evangelio Veritas ait: *Sint lumbi vestri præcincti (Luc. xii, 35).* Quid est enim lumbos præcingere, nisi fluxum luxuriæ castitatis cingulo cohibere? O munda castitas, quantum in alto resides! O immunda luxuria, quantum in imo jaces! Certe castitas hominem Deo jungit, templum Dei incorruptum custodit: luxuria vero hominem a Deo separat, diabolo sociat, templum Dei violat. Castitatis ergo virtutem amplectere, luxuriæ vitium perhorresce; istius ama pulchritudinem, illius fuge turpitudinem.

Castitas quibus mediis servatur. — Magna est certe et pulcherrima virtus castitas, si tamen cum castitate teneatur humilitas. Alioquin de sola castitate Deo placere non possumus, nisi etiam cum castitate humilitatem veraciter habemus. Imo perumque

magnum tentationum assultus castitas patitur idcirco quia superbia de corde non expellitur. Si igitur de castitate vis esse securus, esto in humilitate fundatus. Denique diabolus quia per virtutem castitatis nos Deo placere considerat, etsi eam auferre non prævalet, tamen hanc inquietare non cessat. Hinc est quod vigilantibus nobis turpes cogitationes, si potest, immittit, dormientibus vero ad illusionem nostram diversarum specierum formas assumit. Tacta est ejus nequitia, tanta vilidia, ut non attendat quid de se faciat, quam vilium rerum formas accipiat, tantum ut nos illiciat, ut nos decipiat. At nos seu vigilantes seu dormientes, Domini existentes, et [ad] Deum tendentes, turpes cogitationes bonis objectis cogitationibus, repellamus, et nocturnas illusiones signo sanctæ crucis muniti, nullatenus timeamus.

Bonum est etiam ei qui castitatem custodire desiderat, ut in cibo et potu sobrietatem teneat, et orationi frequenter insistat. Postquam enim diabolus naturalis concupiscentiæ ignem ciborum adjectione paululum ardere conspiciit, continuo in semetipso spiritum nequitiae colligit, et ad accendendum concupiscentiæ ignem toto conatu flatum

A tentationis emittit. Et ideo bonum est, ut ignis concupiscentiæ aqua parcimoniæ exstinguatur, et diaboli flatus orationis spiritu repellatur. Multa sunt quæ ad conservandam castitatem plurimum juvant, sed hæc tibi, frater charissime, dicta sufficiant.

Si autem de professione communionis et obedientiæ adhuc vellem disserere, jam epistola modum excederet, et prolixior sermo lectori fastidium gigneret. Hoc tamen breviter dico, hoc scire te volo; quia quicumque post communionis professionem, aut equum, aut vestimentum, aut quod minus est, obolum, in sua proprietate retinet, nullam cum Deo partem, nullam cum sanctis ejus communionem, nisi digne poenituerit, habere valet. Similiter qui post promissam obedientiam prælati sui imperio contumaci superbia renuit obedire, nullatenus Jesu Christi, qui factus est obediens usque ad mortem, coheres potest existere. Et ideo bonum est ut nullam penitus habeamus proprietatem, nec sanctorum perdamus amabilem societatem, et obedientiam cum Domino Jesu Christo usque ad mortem teneamus, ut post mortem obedientiæ fructum ab eodem Domino recipere valeamus. Vale, et ora pro me.

ANNO DOMINI MCLXXV...

GODEFRIDUS S. VICTORIS.

NOTITIÆ ET FRAGMENTA.

Godefridus Sancti Victoris Parisiensis superior, C natione Gallus, sacrarum litterarum in Academia Parisiensi magister, sanctioris vitæ et secretioris recessus desiderio ductus, ante annum 1170 sub abbate Ervisio inter alumnos Sancti Victoris admittitur. Non multo post, anno nimirum 1174, sub Gualtero priore, conversionem ejus et alteram ex novo instituto professo conversationem, multi sæculo addicti ejusque æquales ac suppres sugillarunt, cavillantes hominem multis utilem, literatura insignem, conversatione honestum, ad inertem et otiosam transiisse vitam. Horum nugacibus dictis satisfacere, et os obloquentium obstruere contendens, scripsit egregios tres libros *De microcosmo*, habita ratione hominis rationalis, animæ præsiidiis insigniti, in quorum prologo instituti sui copiosam rationem reddit. Hoc opus ms. in bibliotheca Sancti Victoris, littera II, 14, fol. 1 ad folium 107. Inscrubitur rubris litteris, *Microcosmus Godefridi canonici Sancti Victoris Parisiensis*. Incipit prologus: *Arbitratus sum tam mihi quam cunctis hujus libelli lectoribus expedibile fere, si causam hujus operis in fronte eiusdem prænotavero*, etc. Primus liber incipit:

Mundi nomine plerumque hominem appellari tam philosophus quam theologus testatur, etc. Prosequitur autem opus istud tripartitum secundum dotes animæ vel naturalis, ut artes et scientiæ: vel lethalis, ut vitia quæ ei edomanda adveniunt; vel spiritualis, ut virtutes quæ in dies illi sunt comparandæ, beneficio charitatis earum principis. Occupatur autem labor ipsius in discussione operis sex dierum creati orbis, sub quorum tribus primis diebus artes mechanicas et naturales dilucide exponit, sicque libro primo finem imponit. In eodem ms. codice, fol. 107: *Ejusdem Godefridi Sermones numero XIV, de diversis argumentis*, quorum primus de Adventu incipit: *Aspiciens a longe ecce video potentiam Dei venientem, et nebulam totam terram tegentem. Hæc vox prima fratres charissimi, primæ lectioni primi nocturni officii hujus divi responsaria est. Idem Microcosmus Godefridi libris tribus*, ms. in eadem bibliotheca, littera NNN. 19, fol. 1, et ejusdem *Sermones XIV de variis argumentis*, ibidem fol. 104, quorum primus: *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis*, etc. *Nobilis aquila sublimius evolaverat et in excelsi montis vertice considerat*, etc.